

G e a n d e w e i

Hoe gelukkig is een mens die kan geloven!

Godsdienstig vormingsonderwijs

Protestantse Kerk

De boekenrubriek
Aanbevolen

Een andere agenda nodig...

Column Gryt van der Galiën

Mens erger je niet

Ons wekelijkse boodschappenlijstje en andere memo's zijn van papier. De krant lees ik digitaal. Op zaterdag glijdt hij door de brievenbus. Papier is aan mij besteed. Een boek verkies ik boven de e-reader. Achter in mijn *Kerkenwerkagenda*, die tevens dagboekje is, schrijf ik inspirerende zinnen die ik lees en nooit meer wil vergeten. Of wat ik hoor aan ontroerende opmerkingen van kleinkinderen. Zoals van kleinzoon van vijf, die kijkt naar het kruisje aan mijn rozenkrans en zegt: 'Sjoch!! dêr hinget Jezus, en hy hat gjin himd oan.'

Tussen afspraken door lees ik, met rode pen geschreven: 'Uitvaart Ben, 51 jaar!!' Of met groen: 'Zonneweekje met vriendin.' Wat mij meer dan anders raakt, of verheugt, vertrouw ik toe aan mijn *Kerkenwerkagenda*. Nu als gepensioneerde wat minder gevuld, maar na alle jaren nog zo vertrouwd en compleet. Minstens twaalf exemplaren zijn bewaard, om ze nog eens op te slaan bij zaken die staan omcirkeld met rood of groen. Praktisch en nostalgisch. Wat een teleurstelling dat de *Kerkenwerkagenda* uit de handel is genomen. Mijn oude bijpassende omslagmapje blijft leeg, kan de prullenbak in. Geen prikkelende statements meer op de zondag? Zoals van Maarten Luther: 'Al ken ik de weg niet die God met mij gaat, ik ken wel de Gids.' Het digitale tijdperk heeft de papieren agenda ingehaald. Maar ik wil werken/schrijven met een geopende papieren agenda op mijn bureau! Om te bladeren, te zoeken naar Bijbelteksten en de Latijnse namen die bij de zondagen horen. Mijn ogen, oecumenisch gericht, willen in een oogopslag lezen wanneer het Soekot en Chanoeka is, Aswoensdag en Allerzielen, en hoe Pasen en Pinksteren 'vallen dit jaar'. Wat het collecterooster van de Protestantse Kerk aangeeft en ook wanneer het Ramadan is en Suikerfeest. En wanneer de afschaffing van slavernij wordt herdacht. Ook wil ik gerustgesteld zijn, dat wanneer mijn telefoon kwijt is, ik niet van alles misloop of vergeet. Vergeeft u me mijn gemopper alstublieft. Maar geen vertrouwde *Kerkenwerkagenda* meer, dat was best even een vervelend 'ergernisje'. Inmiddels heb ik een andere agenda, een mooi en ook prima exemplaar. Qua inhoud ietsje 'afgeschaald', herkenbaar woord in onze tijd. Voorin plakte ik – als reminder – uit mijn oude agenda, woorden van Prediker: 'Je moet je niet te snel ergeren. Vooral dwaze mensen ergeren zich snel'.

Gryt van der Galiën-Dorenbos uit Damwâld is gepensionerd kerkelijk werker

Meditatie Kopje onder

'Uit Jeruzalem, uit heel Judea en uit de omgeving van de Jordaan stroomden de mensen toe, en ze lieten zich door hem [Johannes] dopen in de rivier de Jordaan, terwijl ze hun zonden beleden.' Matteüs 3:5-6
door Jan de Jongh

Behalve met Pasen wordt er in veel kerken ook rond Epifanie (6 januari) gedoopt, zoals bij de Oosters-orthodoxen. Jezus' doop zou ons er aan kunnen herinneren, dat het minder om afwassing van de (erf)zonde gaat als wel om de initiatie tot een nieuw leven. Van dat laatste is de onderdompeling het symbool.

Het is merkwaardig, dat in de discussie rond de zuigelingendoop en doop-op-belijdenis zelden de liturgische vraag naar de manier van dopen aan de orde komt. Vanouds was het doopritueel de lichamelijke ervaring van de doorgang van dood naar leven, de opstanding tot een nieuw leven in Christus, een beeld ontleend aan Paulus (Romeinen 6).

Anders dan bijvoorbeeld in het zuiden van de Verenigde Staten is bij ons het doopritueel in de meeste kerken, zowel bij kinderen als volwassenen, een zuinig symbool van een symbool: een paar druppeltjes of schepje water als symbool van de onderdompeling die weer symbool is van de doorgang.

Doopervaring

Van deze kwadratuur werd ik me bewust toen een deelnemer aan een belijdenisgroep – afkomstig uit Baptistenkring – door onderdompeling gedoopt wilde worden. Die wens leek mij en heel de groep aanvaardbaar en zelfs toe te juichen. Maar hoe moest dat in onze ruimte gebeuren? In de vijver op het universiteitsterrein leek ons het water te smerig voor deze heilige handeling en de gezond-

heid. Een lang verhaal kort: voor de belijdenisdienst verhuisden we met heel de studentengemeente naar de kerk van de Zevendedags-Adventisten waar een doopbasin aanwezig was.

Aangezien ik geen enkele ervaring met een doop door onderdompeling had, kreeg ik van de predikant niet alleen zijn toga met lood in de zoom te leen, maar ook een demonstratie aan den lijve. Door dat laatste werd me de doopervaring aangedaan. Het vraagt van de dopeling overgave aan en vertrouwen in de gene die je onderdompelt en je vasthoudt, maar ook aan Hem in wiens Naam het ritueel gebeurt. Ik moet bekennen, dat die doopervaring en daarna de viering mij veel heeft gedaan.

Een ander doopvont

Na deze viering werd meermalen door doopouders gevraagd of bij de doop van hun kind ook niet wat méér kon dan een paar druppels water. Geleerd van de Syrisch-orthodoxen in onze regio, schaften we een wat groter doopvont, waarin een klein kind bijna kopje onder kan gaan. De lange verbale uitleg – waaraan voorgangers zich wel eens bezondigen – is bij een goed ritueel overbodig. Mensen kunnen dat dan op eigen wijze het gebeuren ervaren. Bovendien een praatje dringt minder door, dan het (bijna)kopje onder aan den lijve.

Jan de Jongh is emeritus studentenpastor aan de Universiteit Twente

Leesrooster

Week 2, 9 t/m 15 januari

zondag	Johannes 1:19-28
maandag	Johannes 1:29-42
dinsdag	Johannes 1:43-51
woensdag	Psalm 46
donderdag	Lucas 3:1-9
vrijdag	Lucas 3:10-22
zaterdag	Lucas 3:23-38

Week 3, 16 t/m 22 januari

zondag	Johannes 2:1-12
maandag	Johannes 2:13-25
dinsdag	Psalm 66
woensdag	Jesaja 42:14-25
donderdag	Jesaja 43:1-7
vrijdag	Jesaja 43:8-13
zaterdag	Jesaja 43:14-21

Persoonlijk

Hoe gelukkig is een mens die kan geloven!

'Gelukkig is zij (hij) die geloofd heeft dat de woorden van de Heer in vervulling zullen gaan.' Deze woorden worden gesproken door Elisabet in het Lucasevangelie, als Maria bij haar op bezoek komt. Het stond op het leesrooster voor de vierde adventszondag. Advent is: verwachten, is: durven geloven. En ja: hoe gelukkig is een mens die kan geloven!

door Nelleke Berntsen

Over hetzelfde thema ging ook een boekje dat ik die adventsweek las. Het bevatte de brieven van John Newton, die hij in 1763 schreef aan dominee T. Haweis, over zijn bekering. Ze zijn nu uitgegeven door De Banier in een handzaam boekwerk en het is heel bemoedigend om ze te lezen.

Newton beschrijft dat hij, weliswaar liefdevol en christelijk opgevoed door zijn moeder (zijn vader was op zee), jarenlang als ongelovige leefde. Slechts heel langzaam kwam er – met veel vallen en opstaan – een proces op gang dat er uiteindelijk toe leidde dat hij kan geloven. Het gaat echt stap voor stap - en eigenlijk met twee stappen vooruit en één achteruit.

Maar uiteindelijk leidt dit hele proces er zelfs toe, dat hij op zijn 39e jaar bevestigd wordt als dominee. Hij dient God zo 46 jaar tot hij in 1807 overlijdt.

Amazing Grace

Newton blijft zich altijd bewust van Gods eindeloze genade voor een zondig mens. En daarvan getuigt hij op allerlei manieren. Heel bekend is zijn lied *Amazing Grace*. Maar er is ook nog zijn zelf opgestelde grafscript: *'John Newton werd gesteld tot prediker van het geloof aan welks verwoesting hij zo lange tijd gearbeid had.'* Het is een veelzeggende zin... Newton kan dan ook goed meevoelen wat bijvoorbeeld Paulus heeft ervaren, toen die, door Gods genade,

ook zo'n ommekeer mocht meemaken.

De rode draad in de brievenreeks is dus de moeizame weg van het komen tot een echt geloof. Newton schrijft ook dat hij in dat hele geloofsproces eigenlijk zo weinig échte gelovigen heeft ontmoet, en er zo weinig van mee kreeg. Ook in de kerk vond hij het helaas niet, terwijl hij er vanuit ging, dat het daar toch te vinden zou zijn... Hij zoekt het daarom onder andere in literaire werken. Ook is hij een tijdlang ernstig bezig met het leren van Hebreeuws, Grieks en Latijn. Ook moeilijke wiskundige vraagstukken hebben lang zijn aandacht als een soort training van de geest.

Hij ontdekt echter hoe al die kennis zijn ziel uiteindelijk koud laat. Ze brengt hem niet verder. Ook dat heeft overeenkomst met wat Paulus ontdekte, toen hij zei: *'Ik heb besloten niets anders te weten dan Christus en dien gekruisigd.'* (2 Korintiërs 2:2)

Uitdelen van je bagage

Zo kan er dus veel zoeken zijn in de weg van het geloof. Ook het bekeringsverhaal van John Newton laat weer zien, hoe belangrijk waarachtige gelovigen zijn in dit proces. Gelovigen die kunnen uitdelen van de bagage die ze zelf hebben opgebouwd. Gelovigen die met eenvoudige woorden durven bidden of iets aanreiken van dat belangrijke geloof, dat het zo

nodig heeft om gedeeld te worden. Want ook dát is een proces waarin een gelovige zich alleen kan oefenen door het te proberen en niet door zich alsmaar stil te houden. Ook dát leert John Newton gaandeweg. Hij laat zich aanmoedigen om zijn geloof meer uit te dragen en daardoor groeit het.

Heilzaam delen

En daar gingen ook mijn ogen weer voor open. Hoe heilzaam het is om met anderen in alle oprechtheid je geloof te kunnen delen?! Vooral sinds de coronatijd wordt weer ervaren, dat het geloof het nodig heeft om met elkáár beleefd te worden. Niet voor niets is het verbieden daarvan steeds wat er zo inhakt bij de vervolgte christenen. Romeinen 10:17 zegt dan ook: *'Zo is dan het geloof uit het horen.'* Ik denk dat dat goed past bij wat Jezus zegt in Matteüs 18:20: *'Want waar er twee of drie bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden.'*

Ook John Newton mocht ondervinden hoe zijn geloof sterker werd door er met anderen over te praten en door er meer voor uit te komen. Ons geloof groeit van het delen. En getuigenissen zijn niet voor niets heel belangrijk voor het geloofsleven. Ook voor de gelovigen zelf is het opbouwend om weer eens te benoemen wat God allemaal in hun leven heeft gedaan. Als je het niet benoemt zakt het steeds meer weg... Je vergeet zo zelfs ongemerkt veel van Gods weldaden. Herhaling is daarbij ook heel belangrijk. Vandaar dat we dus worden opgeroepen om 'onze zegeningen te tellen' en 'niet één van Gods weldaden te vergeten'. Want God weet welk maaksel wij zijn en wat wij nodig hebben. En Hij maakte ons zo, dat we beïnvloedbaar zijn door wat anderen zeggen. Hoe bijzonder is dat! Als dat niet zo was, dan zouden mensen bijvoorbeeld niet in staat zijn om kinderen op te voeden...

Reclamemakers weten helaas ook al lang hoe belangrijk beïnvloeding is en maken er tot in den treure gebruik van. Maar wij kunnen óók onze omgeving beïnvloeden en dat op een manier waarop wij er állen beter van worden. Wat vindt u bijvoorbeeld van de volgende nieuwjaarswens? In plaats van het bekende: 'Gelukkig nieuwjaar' zeggen we dan: 'Gelukkig zij die geloven dat de woorden van de Heer in vervulling zullen gaan!' Wat zou het mooi zijn als dat zou leiden tot het delen van heel mooie ervaringen!

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente levensbeschouwing en redactielid van Geandewei n.a.v: *Genade brengt me thuis*, John Newton, De Banier, 14,95 euro

De grafsteen van John Newton in Olney met zijn zelfgeschreven grafscript, dat eindigt met: 'gesteld tot prediker van het geloof aan welks verwoesting hij zo lange tijd gearbeid had'

Geloofsgetuige

Eli Stanley Jones

'De eerste christenen klaagden niet 'zie waar de wereld toe gekomen is' maar zeiden verheugd 'zie wat naar de wereld toegekomen is'

* 3 januari 1884, Baltimore (VS) † 25 januari 1973, India

De Amerikaan Stanley Jones verwierf in de eerste helft van de twintigste eeuw wereldwijd naam als zendeling, vooral door zijn werk in India. Dat begon in 1907 met werk onder de laagste kasten, later ging hij zich ook meer richten tot de intellectuele bovenlaag. Hij verrichtte pionierswerk op het terrein van de interreligieuze dialoog, met rondetafelconferenties en zijn christelijke Ashrambeweging. Christelijke zending moest niet het westerse christendom of de westerse cultuur willen brengen of alle ondeugden van een cultuur breed uitmeten. De boodschap is Christus en alleen maar Christus. India en de godsdiensten van India benaderde hij met respect. Hij ondersteunde de onafhankelijkheidsbeweging in het land en was een radicaal antimilitarist. In zijn internationale bestseller *Christus langs den Indischen heirweg* uit 1927 (Engels 1925) komt zijn bewondering voor Mahatma Gandhi (1869-1948) nadrukkelijk om de hoek kijken. Gandhi bleef Hindoe maar liet zich in zijn geweldloze inzet voor een vrij land openlijk inspireren door de Bergrede uit Matteüs 5. Na diens dood schreef Stanley Jones ook een biografie over Gandhi. En dat boek gaf Martin Luther King inspiratie voor zijn geweldloze strijd voor gelijkberechtiging van de zwarte bevolking.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bemiddelde Stanley Jones (tevergeefs) tussen Japan en de Amerikaanse president om een oorlog te voorkomen. In Amerika preekte hij later van kust tot kust in massale bijeenkomsten, in de hoop christenen meer tot eenheid te kunnen bewegen. Veertien van zijn boeken zijn in het Nederlands vertaald. Ze werden in protestants-christelijke kringen gretig gelezen. Maar zijn autobiografie uit 1968 werd nauwelijks meer opgemerkt: *Mijn leven een symphonie voor God*.

De 'Billy Graham van India' werd door de gereformeerde zendingsman prof. Verkuyl getypeerd als een 'naïeve optimist'. Hij deed prachtige uitspraken. 'Er zijn twee manieren om rijk te zijn, de een door een overvloed van bezittingen, de ander door een geringe omvang van behoeftes.' - 'Als je een anker uitwerpt, trek je dan de kust naar de boot of de boot naar de kust? Bidden is niet God aanlijnen aan mijn wil, maar mijn wil aan die van God.' - 'Als we over God beginnen, beginnen we meestal met ons idee van God. En dat is niet God. We zouden moeten beginnen met Gods idee over God. De naam daarvoor is Jezus.' Harmen Jansen

Byldspraak - Willem Wilstra Koppermoandei

It ferhaal yn Mattéus 2:1-12 leart ús, dat de wizen út it Easten - ek wol Trije Keningen neamd - nei Bethlehem kamen, om de kening fan de Joaden te finen. Neffens dy wize mannen wie it in stjer, dy't harren it paad wiisde nei it jonge bern.

In ferhaal mei in boadskip: sykjende minsken dy't it Ljocht fine wolle. Sa wurdt syn Keninkryk iepenbier en lit de Hear him fine. Se foelen op 'e knibbels om Him te earen en brochten him kostbere geschenken lykas goud, wijreek en mirre. In moai ferhaal dat past by it begjin fan it nije jier.

Oer in nij jier sprutsen: eartiids wiene stêden as Dokkum yndield yn espels, no neame wy it wiken. It Blokhuyter Espel is dêr noch fan oerbleaun. Ut âlde dokuminten docht bliken, dat de bewenners fan dat espel in grutte greide hienen om harren wask te drûgjen/bleken, dêr't de bern ek boartsje en keatse koene, neamd de Lutsjebleek. Dat stik lân brocht dus hier op. In diel dêrfan waard op Koppermoandei by de eigeners/bewenners rûn brocht.

Fan in bleek is al lang gjin sprake mear. Der binne wenningen boud en wegen oanlein en in parkearterrein. En it lân is ûnderbrocht yn in stifting by de gemeente. Dat bringt erfpacht op. In amtner fan Dokkum (no Noardeast-Fryslân) giet by de bewenners fan it saneamde Blokhuyter Espel lâns mei in slúfke mei in nijjierswinsk en in euro.

Fanâlds bart dat op Koppermoandei, de earste moandei nei Trije Keningen. Dy falt dit jier op 10 jannewaris. Eartiids wiene der saneamde gildes, in soarte fan beropsferienings, sa ek fan printers en útjouwers. Op Koppermoandei fierden se feest en lieten se harren moaiste printen sjen. Sa't wy mei Kryst- en nijjierskaarten goede winkslen stjoere.

Nationaal Gebed op zaterdag 15 januari

Diversen

Aan de vooravond van de Week van gebed voor eenheid vindt op zaterdag 15 januari een Nationaal Gebed plaats. De initiatiefnemers zijn getroffen door de verdeeldheid tussen mensen, in geloofsgemeenschappen en de samenleving naar aanleiding van de aanhoudende coronacrisis. In het gebed wordt God gevraagd om vrede, verbinding, mildheid en eenheid. In een programma van 20.00 - 21.30 uur spreken diverse christelijke vertegenwoordigers een gebed uit. Daarnaast wordt er aan de hand van persoonlijke verhalen dui-

delijk hoe de coronacrisis mensen raakt. Het programma is live te volgen via www.nationaalgebed.nl en wordt verzorgd door de EO. Overige initiatiefnemers zijn de Protestantse Kerk in Nederland, MissieNederland, Niet Alleen, de Raad van Kerken in Nederland en Samen Kerk in Nederland. Tijdens de momenten van gebed kunnen mensen thuis meedoen. Voorafgaand aan en tijdens de uitzending kunnen gebeden op een digitale gebedsmuur geplaatst worden of op social media met de hashtag #nationaalgebed.

Godsdienstig vormingsonderwijs op openbare scholen

Inspirerende lessen, prachtig om te geven

Op de helft van de openbare scholen en samenwerkingsscholen in Nederland wordt godsdienstig vormingsonderwijs gegeven. Toch is deze voorziening, onder meer aangeboden door het Protestants Centrum GVO, niet bij iedereen bekend. Daarom brengt Ulbe Pranger, regiobegeleider Noord, dit onderwijs graag eens in Geandewei onder de aandacht. „Want het is een prachtig vak om te geven en het zijn inspirerende lessen voor de leerlingen.”

door Ulbe Pranger

Lange geschiedenis

De eerste 'godsdienstlessen' werden vaak door de predikant of een vrijwilliger gegeven. Dit gebeurde op heel veel openbare scholen. Daarnaast werd er ook humanistisch vormingsonderwijs gegeven vanuit de humanistische organisatie. In de loop der jaren is dit uitgegroeid tot het 'Centrum voor Vormingsonderwijs'. Een landelijke organisatie die op verzoek van de scholen en ouders vormingsonderwijs mogelijk maakt op de openbare basisschool en samenwerkingsschool.

Het onderwijs kan worden verzorgd door zeven denominaties: boeddhistisch, hindoeïstisch, humanistisch, islamitisch, joods, katholiek en protestants. Het vrijwilligerswerk is uitgegroeid tot een professionele organisatie en wordt bekostigd door het Ministerie van Onderwijs (OCW). Hierdoor zijn er geen kosten verbonden aan ons onderwijs voor scholen en ouders.

Aanvragen van lessen

Op veel openbare en samenwerkingsscholen wordt al protestants godsdienstig vormingsonderwijs (PCGVO) gegeven, variërend van alleen de bovenbouw tot de hele school. Ieder jaar kunnen scholen deze lessen - en de lessen van de andere denominaties - aanvragen in de periode maart - juli. Er zijn scholen waar ouders kunnen kiezen uit verschillende denominaties, mits die kunnen worden aangeboden. De scholen kunnen via een brief ouders informeren over vormingsonderwijs en vragen om hun voorkeur en keuze. Op scholen waar nog geen vormingsonderwijs wordt aangeboden, kunnen ouders de schooldirecteur hiernaar vragen, of in gesprek gaan met de Medezeggenschapsraad. Na deze inventarisatieronde en de aanvraag gaat PCGVO in overleg met de betrokken scholen aan de slag om de lessen voor te bereiden voor het nieuwe schooljaar. Dit wordt gedaan door de regiobegeleiders.

Inhoud van de lessen

Vakleerkrachten die de PCGVO-lessen verzorgen hebben hiervoor een vakopleiding gevolgd en zijn dus gespecialiseerd. Een les duurt 45 minuten, lestijd die de scholen hiervoor vrijmaken. De lessen helpen kinderen om een eigen antwoord te geven op levensvragen. Er is ruimte voor eigen inbreng en dialoog, om vertrouwd te raken met verhalen uit verschillende levensbeschouwingen, ontwikkeling van een eigen kijk op het leven en leren respect te hebben voor elkaar, een andere levensovertuiging en cultuur.

Er is tijd en ruimte voor gesprekken en persoonlijke ervaringen over bijvoorbeeld ingrijpende gebeurtenissen, omgang met elkaar, vertrouwen, pesten. Dit alles in een ver-

Foto: Ingeborg van Bruggen

trouwe leeromgeving met diverse werkvormen. De leerlingen werken zo aan hun identiteit en dat ze hun plek vinden in onze diverse samenleving.

Verhalen leven

De leerlingen luisteren in de les naar Bijbelse en levensbeschouwelijke verhalen en gaat op ontdekkingsreis naar de betekenis. Wat heeft het verhaal ons te vertellen? Zijn er overeenkomsten met situaties in de klas, thuis of in de wereld? Maar er is ook tijd en aandacht voor de feestdagen, symbolen en rituelen van het christelijk geloof.

Werken bij PCGVO

Onze vakleerkrachten hebben een christelijke achtergrond en de lessen worden vanuit die levensovertuiging gegeven. Niet om te evangeliseren, maar om de kinderen in contact te

brenge met de verhalen uit de Bijbel en hoe we die kunnen plaatsen in de tijd van nu. Aan de kinderen de keus wat ze er mee doen.

Leerkrachten in het christelijk basisonderwijs komen op school niet in aanraking met de PCGVO-lessen en weten heel vaak van het bestaan niet af. Dit terwijl het geven van godsdienstige vorming op de openbare basisschool een dankbare uitdaging en prachtig werk is. Bovendien is het heel goed in deeltijd te combineren met een andere baan in het onderwijs. Je werkt vaak op meerdere scholen en met meerdere groepen en wordt daarin begeleid door de regiobegeleider.

Met het schrijven van dit artikel hoop ik dat het protestants godsdienstig vormingsonderwijs bekend wordt bij meer ouders en leerkrachten en belangstelling oproept. Kent u mensen in uw omgeving die geïnteresseerd zijn? Delen is fijn!

Meer weten?

Bezoek onze websites www.pcgvo.nl en www.vormingsonderwijs.nl of neem contact op met de regiobegeleider PCGVO in Fryslân, Ulbe Pranger: 06 - 31903089 of u.pranger@pcgvo.nl.

U kunt ook contact opnemen met de medezeggenschapsraad of directie van uw school voor het aanvragen van de lessen.

Iedere leerling op de openbare basisschool en samenwerkingsschool heeft recht op godsdienstig of humanistisch vormingsonderwijs. Het vormingsonderwijs wordt verzorgd door zeven organisaties, ieder vanuit een eigen levensbeschouwelijke traditie. De vakleerkrachten vormingsonderwijs verzorgen op verzoek van de school een lesuur per week aan leerlingen die door hun ouders hiervoor zijn aangemeld. Aan de inzet van vakleerkrachten vormingsonderwijs zijn geen kosten verbonden voor de school of voor de ouders, omdat de rijksoverheid het onderwijs betaalt.

Aanbevolen

Euthanasie, gesprekken over God

Redacteuren en medewerkers van Geandewei bespreken boeken, cd's en dvd's die ze bij de lezers onder de aandacht willen brengen.

Met bijdragen van Evert Pieter van der Veen, Teun-Jan Tabak

Eind goed - Een protestantse kijk op euthanasie in Nederland

Theo Boer noemt in zijn boek *Eind goed - Een protestantse kijk op euthanasie in Nederland* ons land 'een buitenbeentje' in vergelijking met andere landen. Daarin komt – w e l i s w a a r – zijn eigen visie naar voren: hij

vindt de huidige euthanasiepraktijk te vanzelfsprekend en te ruim van karakter. Hij wil de euthanasiewet – die hij met het lelijke en ook wat tendentieuze woord 'product' aanduidt – niet terugdraaien want hij aanvaardt de huidige praktijk als een gegeven. Boer is echter wel van mening: 'Theologisch is er reden tot terughoudendheid over het zelfgekozen levenseinde' (p. 15).

Je kunt je afvragen of de voorbeelden die worden aangehaald voldoende representatief zijn voor de huidige situatie, want het zijn nogal uitzonderlijke gevallen. Het lijkt erop alsof deze voorbeelden de auteur goed van pas komen om kritische kanttekeningen bij de huidige euthanasiepraktijk te plaatsen.

De historische terugblik biedt een helder overzicht van alle ontwikkelingen. Hierin blijken protestanten nogal wat invloed te hebben uitgeoefend. Ook besteedt Theo Boer aandacht aan kerkelijke rapporten en theologische publicaties en concludeert in politiek getint taalgebruik: 'Het motorblok van de Nederlandse euthanasiebeweging bestond dus grotendeels uit het zich emanciperende protestantisme' (p. 65).

Het zesde gebod komt ter sprake, maar de uitleg is wat beknopt en daardoor niet voldoende genuanceerd. De bijbels-theologische vraag is of een beroep op dit woord wel terecht is om tegen euthanasie te zijn. De oorspronkelijke betekenis van dit woord 'geen moord plegen, iemand niet eigenhandig van het leven beroven' wordt niet voldoende gehonoreerd.

Het zal dan ook niet verbazen dat Theo Boer - hij is hoogleraar ethiek van de gezondheidszorg aan de PThU - de nieuwere ontwikkelingen met zorg gadeslaat. Het boekje is sympathiek geschreven en absoluut informatief als het gaat om een maatschappelijke en kerkelijke terugblik maar het is jammer dat hier en daar een wat negatieve eigen mening doorklinkt. (EPvdV)

Theo Boer, *Eind goed - Een protestantse kijk op euthanasie in Nederland*, KokBoekencentrum 112 pag, 12,99 euro

Eind goed - Een protestantse kijk op euthanasie in Nederland

Euthanasie is in ons land een veelbesproken thema. Steeds meer nabestaanden krijgen van nabij te maken met de zorg voor het levenseinde. In het boek *Leven met euthanasie* komen 43 van hen aan het woord: dochters, zonen, echtgenoten en vrienden.

Het zijn ervaringsverhalen die diep gaan. De samenstellers Theo Boer, Stef Groenewoud en Wouter de Jonge willen met deze bundel duidelijk maken dat euthanasie emotioneel, ethisch, juridisch en medisch complex is. Dat blijkt ook wel uit het lezen van de zeer gevarieerde bijdragen. Zomaar een flard uit een verhaal van de dochters van een moeder van 73:

'Wij als dochters hebben haar die ochtend mooi gemaakt voor het moment waar zij zo naar uitkeek: we lakten haar nagels, deden haar haar en trokken haar de mooiste kleren aan. Het was een lang gevecht om tot dit moment te komen, maar ontzettend de moeite waard. Wij hebben op een mooie manier afscheid kunnen nemen, en wat het allerbelangrijkste was: onze moeder heeft op een waardige manier kunnen sterven. Haar dood was als haar leven, zelf de touwtjes in handen houden.'

Of de woorden van een dochter over de euthanasie van haar zieke vader en moeder op eenzelfde dag:

'Heel fijn dat je voor een waardig en liefdevol afscheid kunt kiezen als er geen kwaliteit van leven meer is. Mijn vader zei: 'Nu is dit nog een heel issue, over tien jaar vinden mensen dit heel normaal.' En mijn moeder zei: 'Lieve meiden, ik houd heel veel van jullie, maar een lijdensweg wil ik mezelf en jullie niet aandoen. Vergeet niet, als ik er niet meer ben, om alle leuke dingen te herinneren die we samen hebben meegemaakt. Denk eraan: Alles is Liefde.' Indrukwekkende verhalen. Je leest en leert hoe mensen soms met tegenslag in het afscheidproces komen, maar ook hoe waardig het afscheid kan verlopen. Vooral interessant is hoe nabestaanden terugkijken: met weemoed, met liefde, soms met pijn in het hart ('moest het allemaal zo?'), maar vooral toch in dankbaarheid. (T-JT)

Theo Boer, Stef Groenewoud en Wouter de Jonge, *Leven met euthanasie - Geliefden vertellen over hun ervaringen*, KokBoekencentrum, 240 pag, 20 euro

Nooit heb ik niets met u - Gesprekken over God

Theoloog en geestelijk verzorger Henk Veltkamp legde voor zijn boek *Nooit heb ik niets met u* 25 mensen de vraag voor wie God voor hen is. Schrijver Rosita Steenbek, dominicanes Holkje van der Veer, journalist Stevo Akkerman, cabaretier Paul van

Vliet, predikant Almatine Leene: allemaal gaan ze ruimhartig in op deze vraag. Zo ontwikkelen zich boeiende gesprekken over de eerste ontmoeting met God en wat daarvan is overgebleven. Dit levert zeer lezenswaardige verhalen op, die aantonen dat het gegeven 'zoveel mensen, zoveel meningen' geen afbreuk doet aan wie of wat God zou kunnen zijn.

Veltkamp opent stevast met de vraag: 'Als ik God zeg, wat is dan het eerste dat bij u opkomt?' Liefde, warmte en aanwezigheid, zijn enkele eerste associaties, maar bijvoorbeeld ook muziek en een wolk die voor je uitgaat. Predikant Jan Simon Ridderbos noemt God een leeg woord. Interessant wordt het pas als je het inkleurt.

De gesprekken bieden in veel gevallen mooie inkijkjes in de ontwikkeling van een godsbesef, zoals bij dominicanes Holkje van der Veer. Zij groeide op in de doopsgezinde traditie, schreef op haar achttiende in haar belijdenis over het 'intuïtief aanvoelen van God', en maakte een leef- en zoektocht door om nu te vertellen dat geloven zoiets is als 'drijven op een open hand waarin ik mij geborgen voel'.

Dit boek vol vraaggesprekken maakt duidelijk dat anno 2021 ieder een eigen beeld van God heeft. Veel van die beelden komen samen in religieuze en kerkelijke beleving. Het slot is voor Huub Oosterhuis: 'Van alle problemen is God er geen.' (T-JT)

Henk Veltkamp, *Nooit heb ik niets met u - Gesprekken over God*,

KokBoekencentrum, 256 pag, 22 euro

Protestants Perspectief

Ontvankelijkheid, waakzaamheid, concentratie

De realiteit waarin we ons vandaag de dag bevinden is geen gemakkelijke. Hoe zien we de toekomst niet als bedreiging maar als kans? Het komt aan op een spiritualiteit van ontvankelijkheid, waakzaamheid en concentratie op God, meent ds. Marco Batenburg

Er is veel dat de kerk zich moet aanrekenen. Haar defensieve omgang met de cultuur, de ambivalente houding tegenover de wetenschap, het onvoldoende aansluiten bij de vragen van deze tijd. De secularisatie is een massief probleem, en in welke context je je als christen ook bevindt – op de biblebelt of daarbuiten – we hebben hier allemaal mee te maken. Het lijkt of niemand de sleutel heeft om eruit te komen. We zien dat veel gemeenten in de Protestantse Kerk bevangen zijn door kramp vanwege de krimp. Hoe houden we het vol? Wat is onze toekomst? Corona heeft die vragen nog verscherpt. Want komen de kerkgangers terug, of houden we een kleinere groep over?

Waar komt het op aan?

In de visienota van de Protestantse Kerk, 'Van U is de toekomst', wordt de realiteit waarin we ons als kerk bevinden volstrekt ernstig genomen. Wat is de weg die in deze context van ons als kerk wordt gevraagd? Ik zou het zo willen verwoorden: het komt in onze tijd aan op een spiritualiteit van ontvankelijkheid, waakzaamheid en concentratie op God.

Ontvankelijkheid

Ontvankelijkheid heeft ermee te maken dat we in de kerk leven van het geschenk. De visienota spreekt over genade als grondtoon voor het kerk-zijn. In de kerk leven we van genade. Van dat wat we van Christus ontvangen. Liefde, vergeving, correctie, wijsheid, hoop. Bij zo'n spiritualiteit van ontvankelijkheid horen open handen. En is dat niet wat deze tijd van ons vraagt? Open handen, omdat we opnieuw ontdekken dat we in ons kerk-zijn helemaal op God en Zijn genade zijn aangewezen. Zo'n houding kan ons midden in alle vragen een diepe ontspanning geven: 'Heer, het is uw kerk, ik ga nu slapen.' (paus Johannes XXIII)

Waakzaamheid

Bij waakzaamheid denk ik aan de alertheid om op te merken wat God doet en zal gaan doen. Want de toekomst is van God, maar ook het heden is van Hem! God kan ook hier en nu nieuwe dingen doen. Een bijbeltekst die al jaren met me meegaat is Jesaja 43:19, waar God zegt: 'Zie, Ik ga iets nieuws verrichten, nu ontkiemt het – heb je het nog niet gemerkt?' Dus waakzaam zijn op wat God hier en nu, ook in de gebrokenheid, al aan het doen is. Maar ook waakzaam zijn als het gaat om bedreigingen waar de kerk mee te maken heeft. Een spiritualiteit van waakzaamheid helpt ons om telkens weer te letten op de uitdagingen waar de christelijke gemeente in deze tijd voor staat.

Concentratie op God

Daarbij denken we misschien als vanzelf aan

ds. Marco Batenburg foto: Xander de Rooij

ons samenkomen op zondag. Daar vindt de liturgie plaats. Velen van ons hebben in het afgelopen jaar het gemis van de zondagse diensten ervaren. Thuis verbonden zijn is echt anders dan naar een gebouw toegaan, een ruimte die is ingericht op de ontmoeting met God, samenkomen met de gemeente. Ik hoop dat dat een les is die we weten vast te houden.

Ik denk bij concentratie op God ook aan iets anders. Slechts een klein deel van onze tijd besteden we aan het samen met anderen God eren en over Hem leren. Veel meer tijd besteden we in de wereld. We maken deel uit van een geloofsgemeenschap, maar staan ook midden in het leven. God liefhebben kan niet zonder gevolgen blijven voor onze omgang met de mensen die God op onze weg brengt.

Als het gaat over de betekenis van de kerk in de samenleving zie ik hier echt grote uitdagingen liggen. Want worden we in de kerk wel echt toegerust om 24/7 christen te zijn? Over die verbinding van de zondagse liturgie met de liturgie van het alledaagse leven zouden we het veel vaker moeten hebben. Omdat concentratie op God niet los kan staan van concentratie op dit alledaagse leven.

Geen calimerocomplex

Er zijn inderdaad veel zorgen, en de kerk staat er niet goed voor in de publieke beeldvorming. Verhalen over de kerk in de media laten vooral de negatieve kanten zien. En dominees komen er ook niet goed vanaf.

Laten we als reactie echter ook geen calimerocomplex ontwikkelen. Ook in de afgelopen anderhalf jaar zijn door de kerk betekenisvolle initiatieven ontwikkeld. Ik denk aan het diaconale platform #nietalleen, maar ook aan alles wat in plaatselijke gemeenten gedaan werd om de eredienst voortgang te laten vin-

den. Om zich uit te strekken naar mensen die geïsoleerd raakten. We hoeven ons niet door de media de maat te laten nemen.

Ander perspectief

En dat niet alleen omdat we er positieve verhalen tegenover kunnen stellen. Maar ook en vooral omdat we als kerk weten van een ander perspectief. Met welke lens kijken we nog meer naar onszelf? Durven we dat ook te doen door Gods ogen? Dat is toch het hart van ons kerk-zijn? Onze identiteit ligt niet in hoe anderen naar ons kijken, maar in hoe God naar ons kijkt. En in wat Hij ons uit liefde schenkt. We leven van de verwondering. Ja, er zijn veel donkere wolken. Maar we weten wat er achter de wolken te zien is. De zon van Gods liefde maakt me ondanks alle zorgen en vragen en twijfels toch hoopvol voor de kerk.

De hoop bewaren

Er gebeuren zeker mooie en goede dingen in de kerk. Maar de teruggang slaat om zich heen. Er is veel dat me de moed beneemt. Kerk-zijn lijkt soms vechten tegen de bierkaai. Hoe houden we het vol? Hoe verliezen we de moed niet?

Door de hoop niet te verliezen. Het vraagt geloof om in deze tijd, in deze situatie waarin we ons als kerk bevinden, de hoop te bewaren dat God de dingen anders kan maken. De toekomst is van Hem! Laten we volharden in de hoop en in het gebed. Of ook wij dan volle balkons, volle kerken terugzien? Wie zal het zeggen. Maar dit is zeker: Gods werk gaat door, dwars door de grootste weerstand heen.

ds. Marco Batenburg is preses van de generale synode. Dit is een ingekorte versie van een lezing die hij hield voor het platform #daaromzijnwekerk.

De volledige lezing is te vinden op protestantsekerk.nl onder 'Verdieping'

VOLGENDE KEER **in** G eandewei

*Openbaring is geen raadselboek,
maar volop evangelie*

